

GLASBENA MATICA V LJUBLJANI

V PONEDELJEK, 11. DECEMBRA 1933

VERDI:
REQUIEM

za soli, zbor in orkester

IZVAJAJO:

Gjungjenac-Gavella Zlata (*sopran*)

Bernot-Golob Franja (*alt*)

Banovec Svetozar (*tenor*)

Betetto Julij (*bas*)

Pevski zbor Glasbene Matice

Operni orkester

Orkestralno društvo Glasbene Matice

Orkester drž. konservatorija

Spominski govor govori: ga. Marija Vera

Dirigent: ravnatelj Mirko Polič

ZAČETEK TOČNO OB 20. URI / DVORANA HOTELA UNION

Requiem je slovesna črna maša, napisana za soli, zbor in orkester. Zložil jo je G. Verdi, ko je bil po Aidi (1871) na vrhuncu svoje slave, leta 1874, in se je prvič javno izvajala na obletnico smrti slavnega pesnika Manzoniya pod osebnim vodstvom skladateljevim.

Deli črne maše:

- I. Requiem in Kyrie, zbor in štirje solisti.
- II. Dies irae, soli in zbor:
 - 1) Dies irae, zbor.
 - 2) Tuba mirum, zbor.
 - 3) Mors stupebit, bas-solo.
 - 4) Liber scriptus, alt-solo in zbor „Dies irae“.
 - 5) Quid sum miser, trospev solistov (sopran, alt, tenor).
 - 6) Rex tremendae maiestatis, zbor in soli.
 - 7) Recordare, Jesu pie, dvospev solistinj (sopran in alt).
 - 8) Ingemisco, tenor-solo.
 - 9) Confutatis maledictis, bas-solo, nato zopet zbor „Dies irae“.
 - 10) Lacrimosa, soli in zbor.
- III. Ofertorij: Domine Jesu, kvartet solistov.
- IV. Sanctus, dvotemska fuga za dva zbora.
- V. Agnus Dei, sopran in alt-solo, zbor.
- VI. Lux aeterna, trospev solistov (alt, tenor, bas).
- VII. Libera me, sopran-solo in zbor:
 - 1) Recitativ, sopran-solo in zbor.
 - 2) Arioso, sopran-solo.
 - 3) Dies irae, zbor.
 - 4) Requiem aeternam, solistinja in zbor a capella.
 - 5) Fuga, zbor in sopran-solo

I. Requiem in Kyrie.

Resen, teman je začetek. Glavni motiv v a-molu začenja v preprostih plemenitih harmonijah na čelih, zatem v godalih in zbor pritajeno moli:

Requiem aeternam dona eis, Domine!

Gospod, daj jim večni pokoj!

Posebno pristrčna je prošnja „dona eis“, ki jo pojo soprani v izrazitih sinkopah in sekvencah. Pri besedah:

Et lux perpetua luceat eis!

In večna luč naj jim sveti!

se spremeni žalost v veselje, jasni a-dur zadoni s tolažilnim motivom. Nežno petje violin označuje vzlet misli v večni raj. Vmes poje zbor ihté v pretrganih glasovih „et lux perpetua“, a kmalu nato v krepkem a capella stavku:

Te decet hymnus, Deus, in Sion et tibi reddetur votum in Jerusalem.

Hvalna pesem se ti spodobi, o Bog, na Sionu naj ti spolnujejo obljube.

Takoj za tem preide zopet v prosečo milino in soprani začno brez spremljevanja:

Exaudi orationem meam, ad te omnis caro veniet.

tebi, ki uslišiš vsako molitev. Krivda vsega človeštva pride pred te.

Zopet se povrne prvotni motiv v a-molu s prehodom v a-dur in zbor šepetaje recitira:

Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis!

Gospod, daj jim večni pokoj in večna luč naj jim sveti.

Nato začne iskreni, vznegli spev solistov, katerim sledi zbor:

Kyrie, eleison!

Gospod, usmili se!

Christe, eleison!

Kristus, usmili se!

Kyrie, eleison!

Gospod, usmili se!

Sijajni so zaporedni vstopi solistov, krasno je spremljevanje v orkestru. Ko se združijo vsi štirje solisti, se začuje mogočen vzklik zbora in orkestra:

Kyrie, eleison!

Nadaljnji vzkliki solistov so goreče prošnje, zbor pa prinaša v širokem spevu molitev ljudstva. Zaporedni vstopi zbora in solistov se stopnjujejo do naravnost dramatičnega viška pri besedi: *eleison*. Nato se zopet vse pomiri in violine neso zaupno prošnjo v neskončne višave.

II. *Dies irae*.

Najmogočnejši in najveličastnejši del celega *Requiem*a in v vsej literaturi mu težko najdemo para.

1. *Dies irae*.

*Dies irae, dies illa
Solvat saeculum in favilla.
Teste David cum Sibylla.
Quantus tremor est futurus,
Quando iudex est venturus,
Cuncta stricte discussurus.*

Strašen dan bo dan plačila,
zemlja v prah se bo zdrobila:
priča David in Sibila.
Kolik strah bo vstal v naravi,
ko Sodnik v mogočni slavi
na odgovor vse postavi!

Vse gre križem v orkestru in zboru. Vsa sredstva so uporabljena, da nam slikajo strah in skesanost, pred nami se razvija slika sodnega dne, ko se bo zemlja v prah zdrobila in ko bo vstal človek k poslednji sodbi. Akordi so odtrgani v celem orkestru. Hitri teki navzgor, zopet zviška navzdol, kakor strele na nebu. Vmes pa se čuje grom. Zbor ječi, izgovarja v pretrganih besedah besedilo, glasba prehaja iz največje razburjenosti v obup, iz obupa v skesano trepetanje. Čujejo se trobente in pozavne, ki naznanjajo prihod sodnika.

2. *Tuba mirum*.

Groza je prekinjena, štiri trobente v orkestru, katerim odgovarjajo iz daljave druge štiri, pomenijo angele, ki trobijo na vse štiri strani neba, da se je sodba začela. S skrajno močjo izzveni orkestralni stavek trobil in v *fortissimu* izvaja zbor:

*Tuba mirum spargens sonum
Per sepulcra regionum
Coget omnes ante thronum.*

Tromba silno bo zapela,
do vseh mrtvih zadonela,
jim pred sodni stol velela.

Začenja zborov bas kot mogočne pozavne, v orkestru pa padajo kontrabasi, fagoti in čeli kakor v trepetu navzdol. Ob mogočnem done-

nju trobent in pozavn zapoje isti motiv ves zbor. Vse sili v višavo in v najvišjem a-dur akordu se združi vse v najmogočnejši učinek.

3. *Mors stupebit.*

Hkrati se je odprlo nebo in prikazal se je božji sodnik. Orkester in zbor mahoma prenehata, le nekako tresenje teles je še ostalo. Vse čaka v strahu in trepetu kaj bo. To tišino nam slikajo pretrgane besede basovskega solista in pretrgani motivi v orkestru, ki se v strahu pred božjim veličanstvom vijo v globočine:

Mors stupebit et natura,
Cum resurget creatura,
Judicanti responsura.

V grozi smrt se bo čudila
ko bo stvar se spet zbudila,
da pred sodbo bo stopila.

4. *Liber scriptus.*

Sledi alt-solo na besede:

Liber scriptus proferetur,
In quo totum continetur,
Unde mundus iudicetur.
Iudex ergo cum sedebit,
Quidquid latet, apparebit,
Nil inultum remanebit.

Knjiga k sodbi prinešena
hrani dela razvrščena,
dobra kakor zadolžena,
Dano svetu bo spoznanje,
in za vsako zlo dejanje
Bog prisodi maščevanje.

Ta resni samospev nas spominja na upodobljeno pravičnost, ki kaže s prstom na zakone našega življenja. Stroga je melodija in značilen je izraz strahu pred knjigo, v kateri so zapisana vsa naša dobra in slaba dela. Trdost naznanila: „Quidquid latet, apparebit“ se označuje z marcato izvedenimi harmonijami trobent, pozavn in rogov. Pretresljiv pa je spev altistinje pri besedah: „Nil inultum remanebit“. Vmes poje zbor svoj „Dies irae“. Mogočna je končna melodija recitativično prednašana, dočim zbor ponavlja besede „Dies irae“, dokler se ne povzpne z vso silovitostjo do prvotnega „Dies irae“, v katerem zopet pretresljivo slika strah pred poslednjo sodbo.

5. *Quid sum miser.*

Alt, tenor in sopran izražajo milo prosečega preplašenega vernika, ki boječe vprašuje, kdo mu bo pomagal na sodni dan.

Quid sum miser tunc dicturus,
Quem patronum rogaturus,
Cum vix iustus sit securus?

Kam se dem takrat dejati,
kje zavetnika iskati,
dobrim komaj bo obstati!

Značilno je to, da zapusti proti koncu soliste celo orkester, kar pomeni, da bo človek osamljen na sodni dan.

6. *Rex tremendae maiestatis.*

Silna prošnja vesoljnega človeštva zbranega pred božjim prestolom:

Rex tremendae maiestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me, fons pietatis.

Kralj neskončne visokosti,
ki rešuješ iz blagosti,
reši me, vir vse svetosti.

Basi mogočno zavpijejo v višini pri besedi „Rex“, slikajoč božje veličanstvo, a takoj padejo trepetajoč v nižino in v pianissimo. Troglasni tenorji za tem drhteč ponavljajo iste besede, kakor da je ljudstvo popadalo pred božjim veličanstvom na tla, se nato dvignilo na kolena ter s povzdignjenimi rokami prosilo milosti. Besede „Salva me“ se v čudovito krasnem stopnjevanju ponavljajo najprvo od posameznih solistov, katerim se potem pridruži zbor v mogočnem polnozvočju. Ves narod zbran pred božjim prestolom prosi božje milosti. Vse kliče „Salva me!“

7. *Recordare.*

Dvospev dveh solistinj. Radi pristrčnosti in plemenitega izraza spada ta dvospev med najlepše dele cele skladbe. Ženska glasova tekmujeta med seboj v pristrčni prošnji:

Recordare, Jesu pie,
Quod sum causa tuae viae,
Ne me perdas illa die!
Quaerens me sedisti lassus,
Redemisti cruce passus,
Tantus labor non sit cassus!
Iuste iudex ultionis,
Donum fac remissionis
Ante diem rationis!

Spomni se o Jezus mili,
da so zame te umorili,
prosim, tisti dan se usmili.
Da si iz ljubezni same
utrujen vzel svoj križ na rame,
naj ne bo zgubljeno zame.
Maščevalec vse krivice,
čuj skesane moje klice,
kadar pride dan pravice.

8. *Ingemisco.*

Vernik (tenor-solo), ki si je svest svoje krivde, prosi Boga usmiljenja, rešitve, da ne bo gorel v večnem ognju, temveč dobil prostor na desnici, med pravičniki.

Ingemisco tamquam reus,
Culpa rubet vultus meus:
Supplicanti parce, Deus!
Qui Mariam absolvisti
Et latronem exaudisti,
Mihi quoque spem dedisti.
Preces meae non sunt dignae,
Sed tu bonus fac benigne,
Ne perenni cremer igne.
Inter oves locum praesta
Et ab haedis me sequestra,
Statuens in parte dextra.

Da grešil sem, se sramujem,
krivdo svojo obžalujem,
>Prizanesi bog!< zdihujem.
Duše si iskal zgubljenega,
reševal si spokornjega,
reši, prosim, tudi mene.
Nisem vreden odpuščanja,
varuj pa me pogubljenja,
milostno, Gospod življenja.
Varuj grešnik me levice
ter mi mesto daj desnice,
kjer boš svoje zbral ovčice.

Veličasten je konec tega dela, ki nam hoče naslikati vse krasote nebeškega raja.

9. *Confutatis.*

Misli vernikove prošnje prehajajo sedaj na vse one, ki bodo obsojeni v večni ogenj. V strahu pred to mislijo se popne orkester harmonično navzgor in naenkrat preneha. Bas-solo se oglasi:

Confutatis maledictis,
Flammis acerbis addictis
Voca me cum benedictis!
Oro supplex et acclinis,
Cor contritum quasi cinis,
Gere curam mei finis!

Ko boš pahnil pogubljenega
in sprejel blagoslovljenega,
sprejmi k sebi tudi mene.
V prahu k tebi, Bog, zdihujem,
srce strto ti darujem,
konec ti priporočujem.

Samospev je v začetku recitativen, potem pa izpeljan v najlepšo kantileno. Pri besedi „maledictis“ vpade z vso silo orkester kot bi hotel ugonobiti vse grešnike. Pristrčna prošnja: „Voca me cum benedictis“ je tako iskrena, da lahko trdimo, da je ta motiv najlepši, kar jih je napisal Verdi. Spremljajo godala, semtertja vpadajo lesena pihala, kakor da bi hotela podpirati prošnjo. Basist pa nadaljuje v prekrasnem širokem spevu svojo molitev.

Ko se ponavljajo besede „Confutatis maledictis“ upodablja Verdi ta grozni prizor v orkestru na zelo izrazit način. Poslušalcu se zdi, kakor da bi ob golih telesih švigali kvišku plameni, drugi pa zopet nanje sikali. Še silnejši je vzклик „Voca me cum benedictis“. Solistov konec je izredno pristrčen. Po drzni modulaciji se vrača „Dies irae“, ki slika grozo in trepet pred sodnim dnem. Po silni nevihti se orkester umiri, oglasi se jok, ki ga izražajo I. violine. Nato nastopi končna točka II. dela:

10. *Lacrimosa.*

Lacrimosa dies illa,
Qua resurget ex favilla
Iudicandus homo reus.
Huic ergo parce, Deus!

O, pregrozni dan jokanja,
ki iz grobnega nas spanja
k sodbi, grešnike, prisili:
ti se nas o Bog, usmili!

Splošno žalovanje slika najprvo čuvstveni alt-solo, ki je glavna misel celega odstavka do konca. Isto melodijo ponavlja nato bas, ko altistinja hkrati v pretrganih zlogih označuje jok. Pri besedah „Huic ergo“ čujemo najlepše harmonije soprana in ženskega zbora, ki javljajo, da odpusti Bog vse grehe. Vsi štirje solisti in zbor povzamejo prvotne besede „Lacrimosa“ in jih razpredejo v velikanskem polifonem stavku. Glavno melodijo imajo moški, protimelodijo pa ženske. Ihtenje v višini izraža sopran-solo. Sledi stavek solistov brez spremljevanja, s prošnjo Jezusu, da dá mrtvim večni mir in pokoj:

Pie Jesu Domine,
Dona eis requiem! Amen.

Ljubi Jezus, ti nam daj
rajski mir na vekomaj! Amen.

Stavek konča v trdni nadi na božjo milost.

III. Domine Jesu.

Ofertorij je plemenita cerkvena glasba. Eden najlepših solokvartetov, kar si jih moremo le misliti. Vsak glas pride v njem do polne veljave in enakovrednega sodelovanja. To je pristno petje najlepših melodij.

Domine Jesu Christe, rex gloriae!
Libera animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni et de profundo lacu! Libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum, sed signifer sanctus Michael representet eas in lucem sanctorum, quam olim Abrahamae promisisti et semini eius!

Hostias et preces tibi, Domine, laudis offerimus. Tu suscipe pro animabus illis, quarum hodie memoriam facimus! Fac eas, Domine, de morte transire ad vitam, quam olim Abrahamae promisisti et semini eius!

Libera animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni! Fac eas de morte transire ad vitam!

Gospod Jezus Kristus, kralj veličanstva, reši duše vseh vernih umrlih kazni pekla in globokega brezna. Reši jih iz levjega žrela, da jih ne pogoltno pekel, da ne padejo v temo! Vodnik sv. Mihael naj jih privede v večno luč, ki si jo nekoč obljubil Abrahamu in njegovemu rodu.

Hvalne darove in prošnje ti prinašamo, o Gospod; ti jih sprejmi za one duše, ki se jih danes spominjamo; naj se preselijo iz smrti v življenje, ki si ga nekoč obljubil Abrahamu in njegovemu rodu.

Reši duše vseh vernih umrlih kazni pekla! Daj, da se iz smrti preselijo v življenje.

IV. Sanctus.

Stavek se začne z veličastnimi trombami, med katerimi vzklika trikrat zbor „Sanctus“. Nato pričenja umetniško, sijajno zgrajena fuga za dva zbora. Glavni tema je širitakten, stranski trotakten. Veličasten je značaj te fuge; zanimivo pa je instrumentalno spremljevanje, zgrajeno je tako, da si predstavljamo množico ljudstva, ki vzklika zdaj od ene, zdaj od druge strani, zdaj posamezno, zdaj skupno in zopet kot odmev iz daljave:

Sanctus, sanctus, sanctus Dominus
Sabaoth! Pleni sunt coeli et terra
gloria tua! Hosanna in excelsis!

Svet, svet, svet si ti o Gospod, Bog
vojnih čet. Polna so nebesa in zemlja
tvoje slave. Hosana na višavah!

S Sanctusom je zvezan v iste misli Benedictus, toda resnejšega izraza. Benedictus je pisan za osmeroglasen zbor in se stopnjuje do veličastnega učinka, posebno na koncu pri vzklikih „Hosanna in excelsis“.

Benedictus, qui venit in nomine
Domini! Pleni sunt coeli et terra
gloria tua! Hosanna in excelsis!

Blagoslovljen, ki pride v imenu Go-
spodovem, polna so nebesa in zemlja
tvoje slave. Hosana na višavah.

V. Agnus Dei.

Velik kontrast napram „Sanctusu“. Tam prevladujeta sijaj in moč; nad „Agnus Dei“ pa je razprostrta milina, sladkoba in mirnost, kar daje celemu stavku sferičen izraz. Glavno melodijo prineseta sopran in alt solo brez vsakega spremljevanja. Ta spev je prisrčna, preprosta molitev. Odgovarja zbor enoglasno, z enakim spremljevanjem orkestra. Drugi „Agnus Dei“ je prestavljen iz dura v mol in nekoliko dramatičnejši. Tretji pa kakor sferična glasba. Samo 3 flavte spremljajo in obigravajo melodijo v nežnih kontrapunktičnih figurah. Solisti in zbor so zamaknjeni v rajsko življenje, v večni mir in pokoj.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem! Dona eis requiem!
Dona eis requiem aeternam!

Jagnje božje, ki odjemlješ grehe sve-
ta, daj jim mir in pokoj, daj jim večni
mir.

VI. Lux aeterna

je takorekoč nadaljevanje sferične glasbe in vse je že na onem svetu, povečano. Vsi instrumenti molče, le violine šestkrat razdeljene prinašajo sferične harmonije, med tem ko ženski solo poje:

Lux aeterna, luceat eis, Domine,
cum Sanctis tuis in aeternum, quia
pius es.

Večna luč naj jim sveti, Gospod: s
tvojimi svetniki vekomaj, saj si tako
dober!

Nato vstopi basist kakor duhovnik z besedami: Requiem aeternam
dona eis Domine!

Žalosten je basovski spev, altovski spev pa je jasnost večne luči.
4 pozavne in 4 fagoti svirajo žalne akorde kakor ob pogrebu. Nato po-
navlja tercet solistov brez spremljevanja besede „et lux perpetua“, toda
jasnejše in tolažilnejše, kazoč na večno življenje. Zamolklo udarja veliki
boben. Glasba se zjasni in pokažejo se nam silne višave blaženih. V naj-
lepšem in najplemenitejšem izrazu pobožnosti in zaupanja v večno živ-
ljenje konča ta stavek z besedami:

Requiem aeternam dona eis Domine!
Et lux perpetua luceat eis cum Sanctis
tuis in aeternum, quia pius es!

Gospod, daj jim večni pokoj in večna
luč naj jim sveti: s tvojimi svetniki
vekomaj, saj si tako dober!

VII. Libera me, Domine.

Zadnji del Requiema je bogat v iznajdljivosti in mogočni zgradbi.
Sopran solo recitira na enem tonu:

Libera me, Domine, de morte aeter-
na in die illa tremenda, quando coeli
movendi sunt et terra.

Reši me, Gospod, večne smrti, tisti
groze polni dan: ko se bosta majala
nebo in zemlja.

Pri besedah „tremenda, quando coeli“ se v orkestru zopet izraža
strah in groza pred sodnim dnem. Isti „Libera me“ moli potem ljudstvo.
Solistinja nadaljuje:

Dum veneris judicare saeculum per
ignem. Tremens factus sum ego et
timeo, dum discussio venerit atque
ventura ira; quando coeli movendi
sunt et terra. Tremens factus sum
ego et timeo.

Ko prideš sodit svet z ognjem. Za-
trepetal sem in bojim se, preiskava
pride, in prihodnja jeza, ko se bosta
majala nebo in zemlja. Trepetam in
bojim se.

Glasba postaja dramatična, sordinirana godala zamolklo obigravajo
trepetajoči spev solistinje, ki se razvije v globoko občuteni arioso in konča
v največjem pianissimu, kot bi pevki iz strahu zastajala sapa. Nato nastopi
zopet mogočni zborov stavek kot v začetku „Dies irae“:

Dies illa, dies irae, calamitatis et
miseriae, dies magna et amara valde,
dum veneris iudicare saeculum per
ignem.

Tisti dan, dan jeze, stiske in bede,
veliki in silno grenki dan, ko prideš
sodit svet z ognjem.

Sledi glavna misel Requiema iz I. dela:

Requiem aeternam dona eis, Domi-
ne, et lux perpetua luceat eis!

Gospod, daj jim večni pokoj, in večna
luč naj jim sveti.

Plemenit a capella spev je to, deloma trd, deloma blažen v jasnem
duru. Konča z akordom, čigar sopran se dvigne v silno višavo visokega b.

Ko je sopran solo zopet recitiral „Libera me“, začne široko zgra-
jena velika fuga na besede:

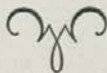
Libera me, Domine, de morte aeter-
na in die illa tremenda, quando coeli
movendi sunt et terra, dum veneris
iudicare saeculum per ignem.

Reši me, Gospod, večne smrti, tisti
groze polni dan: ko se bosta majala
nebo in zemlja. Ko prideš sodit svet
z ognjem.

Glavni tema prinaša najprvo alt, nato sopran, za njim bas in kon-
čno tenor. Prvokrat brez spremljevanja orkestra, le pri vsakokratnem
sklepu misli udari polni orkester dva mogočna akorda. Fuga je zgrajena
po vseh pravih kontrapunkta, njena melodija je iskrena, orkester mogočen,
v izvedbi pa silno težavna. Ko se zbor in orkester ublažita, zapoje sopran
solo široko melodijo nad zapletenim zborovskim stavkom. Zatem zopet
fuga. Sopran solo pada polagoma v nižino in glasba prehaja pri besedah
„Dum veneris“ v velik strah pred poslednjim dnem. Zopet vse narašča
z največjim naporom vseh moči v pretresljiv klic: Domine, Domine, Do-
mine, libera, libera me de morte aeterna.

Vse se umiri in čujemo le še odmev „Libera me, libera me“ v mir-
nem durovem akordu.

Celo delo brez odmora traja približno sto minut.

1. Iste...
2. Iste...
3. Iste...

4. Iste...
5. Iste...

6. Iste...
7. Iste...

8. Iste...
9. Iste...

10. Iste...
11. Iste...

12. Iste...
13. Iste...

14. Iste...
15. Iste...

16. Iste...
17. Iste...

18. Iste...
19. Iste...

20. Iste...
21. Iste...

22. Iste...
23. Iste...

24. Iste...
25. Iste...

26. Iste...
27. Iste...

28. Iste...
29. Iste...

30. Iste...
31. Iste...